

HYVIL

**2.12.24 Hallitusohjelman toimeenpanon
eteneminen -tietofoorumi**

**Vammaispalvelulain
kokonaisuudistus**

Erityisasiantuntija Jaana Viemerö, Hyvil

Vammaispalvelulakiuudistuksen taustaa

- Nykyistä vammaispalvelulakia muutettiin vuonna 2009. Tuolloin henkilökohtainen apu tuli subjektiiviseksi oikeudeksi ja palvelusuunnitelman merkitys vahvistui.
- Lakiuudistuksen tavoitteena on yhdistää Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (kehitysvammalaki) ja Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (vammaispalvelulaki). Lait oli jo aiemmin tarkoitus yhdistää uudeksi vammaispalvelulaiksi, joka olisi tullut voimaan vuonna 2021.
- Hallitus antoi uudesta vammaispalvelulaista esityksen eduskunnalle 27.9.2018 (HE 159/2018). Esitys raukesi hallituksen kaaduttua maaliskuussa 2019.
- Valmistelua jatkettiin ko. esityksen pohjalta.
- Osallisuustyöryhmä vuonna 2020
- Useita kuulemistilaisuuksia ja lausuntokierros, joka päättyi huhtikuussa 2022

HE 191/2022 sisältö pääpiirteissään

- **Uusi vammaispalvelulaki**
- Muutetaan:
 - **Kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia**
 - **Sosiaalihuoltolakia**
 - **Asiakasmaksulakia**
 - **Mielenterveyslakia**
 - **Kelan kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia**

Asian käsittely

- **HE 191/2022 annettu 22.9.2022**
- **PeV:n lausunto 12.1.2023 (79/2022)**
- **Ministeriön vastine StV:lle (lehtitietojen mukaan 19.1.2023)**
- **StV:n mietintöluonnos PeV:lle (25.1.2023)**
- **PeV:n lausunto 14.2.2023 (100/2022)**
- **StV:n mietintö 17.2.2023 (52/2022)**
- **Ensimmäinen 21.2.2023 ja toinen käsittely alkoi 24.2.2023 ja loppui 1.3.2023**
- **Eduskunnan vastaus EV 328/2022**
- **Tasavallan presidentti vahvisti lait 14.4.2023 ja määräsi lait tulemaan voimaan 1.10.2023**
- **Säädöskokoelma 675-680/2023**

Valiokunnan (52/2022) mietintö - muutoksia HE:n verrattuna

- Ikääntymisrajaus poistuu
 - Huom. myös nykyiseen lainsäädäntöön sisältyvä ikääntymisrajaus henkilökohtaisen avun osalta
 - Vaikuttaa erityisesti henkilökohtaiseen apuun, liikkumisen tukeen ja asumisen tukeen
 - Vaikutus myös erityisen osallisuuden tukeen
- Erityisen osallisuuden tuen tuntimäärä nousee
 - 10 tuntia/kk vuoden 2024 loppuun saakka (HE 2025 loppuun)
 - 20 tuntia/kk vuonna 2025 (HE vuoden 2026 alusta lukien)
 - 30 tuntia/kk vuoden 2026 alusta lukien
- Lapsen asumisen tuen sääntelyä täydennetään
 - Kotiin annettava tuki vuorokauden ajasta riippumatta
 - Mm. mielipiteen selvittäminen, sivistykselliset oikeudet ja yhteydenpito
 - Maksimimaksu alenee 500 e/kk (vrt. 1860,20 e/kk)

Valiokunnan mietintö - muutoksia HE:n verrattuna

- Lyhytaikainen huolenpito
 - Oikeus myös silloin kun kunta ei järjestä vammaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaavaa lasten aamu- ja iltapäivätoimintaa
- Päivätoiminta
 - Työkyvyttömyys ei enää edellytyksenä, maksuttomat matkat
- Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta (uusi säännös)
- Hengityslaitteen varassa elävien henkilöiden asema
 - Terveystieteiden palvelut ja kuljetukset maksutta
 - Kotihoidossa oleville ylläpitokorvausta vastaava taloudellinen tuki
- Palveluista säätäminen
 - Muutoksia useampaan säännökseen liittyen lain täsmällisyyteen, tarkkarajaisuuteen sekä selkeyteen ja ymmärrettävyyteen

Lain voimaantuloa siirretään

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023

Uusi vammaispalvelulaki siirretään tulemaan voimaan 1.10.2024. Hallitus käynnistää kiireellisesti lainvalmistelun, jonka tarkoituksena on turvata vammaisten oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus. Priorisoidaan uuden vammaispalvelulain valmistelua lainvalmisteluprosessissa. Huomioidaan uuden vammaispalvelulain valmistelussa vammaispalvelulain 675/2023 eduskuntakäsittelyn aikana tehdyt lisäykset. Lainvalmistelun kustannusvaikutus nykytilanteeseen verrattuna saa olla 100 miljoonaa euroa vuosittaisia menoja kasvattava valtiovarainministeriön arvion mukaan.

Hallituksen esitys vammaispalvelulain voimaantulon siirtämisestä (HE 9/2023)

- Uudeksi voimaantulon ajankohdaksi esitetään 1.1.2025.
- Vammaispalvelulain voimaantuloa siirrettäisiin, jotta lain soveltamisalaa voidaan tarkentaa.
- Soveltamisalan tarkentamisen tarkoituksena on
 - turvata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus.
 - pyrkiä varmistamaan lain yhtenäinen soveltaminen ja yhdenvertainen palvelujen saanti eri alueilla.
- Lisäajan puitteissa tehtäisiin myös perus- ja ihmisoikeusvaikutusten sekä taloudellisten vaikutusten arviointi.
- Soveltamisalan tarkentamisesta annettaisiin ennen lakien voimaantuloa erikseen esitys.
 - Siinä vammaispalvelulaki säilyisi vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina.

Soveltamisalaltaan tarkennetun vammaispalvelulain toimeenpanolle suurempi rahoitus

- Hallitusohjelman mukaan koko uudistuksen vuosittainen kustannusvaikutus nykytilanteeseen verrattuna saa olla korkeintaan 100 miljoonaa euroa.
- Tämä tarkoittaa, että soveltamisalan tarkentamisen jälkeen uuden vammaispalvelulainsäädännön toimeenpanoon olisi käytettävissä enemmän rahoitusta kuin aiemmin on varattu (vuoden 2027 tasolla enimmillään 64,1 miljoonaa euroa enemmän).

Käsittely

- HE 9/2033 annettiin Eduskunnalle 31.8.2023
- StV laati mietinnön PeV:n lausunnon saatuaan
 - Hyviliä kuultu 7.9. ja hyvinvointialueita 8.9. StV:ssa
- Aikataulu oli taas kerran äärimmäisen kireä!
- PeVL 1/2023 vp
- StVM 2/2023 vp
- Eduskunta hyväksyi lait 27.9.2023 ja presidentti vahvisti lait 29.9.2023

Perustuslakivaliokunnan lausunto

15.9.2023 - 1/2023

- "Perustuslain 22 §:ään (perusoikeuksien turvaaminen) kytkeytyvät syyt siten puoltaisivat enemminkin vammaispalvelulain voimaantuloa alkuperäisen aikataulun mukaan kuin voimaantulon lykkäämistä."
- "Nyt arvioitavan ehdotuksen kannalta merkitystä on myös sillä, että kyse on voimaantulon lykkäämisestä, joka on tarkoitettu melko lyhytaikaiseksi. Siten voimaantulosäännösten nyt ehdotetulle muuttamiselle ei ole myöskään perusteltujen odotusten suojan johdosta ehdotonta valtiosääntöistä estettä."
- "Perustuslakivaliokunta pitää sen vuoksi välttämättömänä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta selvittää, voiko lapsen oikeuksiin vaikuttavaa sääntely tulla voimaan vammaispalvelulain aikaisemmin kaavailtuna voimaantuloajankohtana tai muuna nyt ehdotettua olennaisesti aikaisempaan ajankohtana."
- "Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston vakavaa huomiota hyvään lainsäädäntötapaan."
- **Perustuslakivaliokunta esittää, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö

20.9.2023 - 2/2023 vp

- Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lain voimaantulon siirtoa 1.1.2025 saakka perusteltuna ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.
- Mietintöön liittyi kolme lausumaehdotusta
- Mietintöön liittyi kolme vastalauseetta

Voimaantulon siirto

- Uuden vammaispalvelulain sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain, asiakasmaksulain, sosiaalihuoltolain ym. muutosten voimaantulo 1.1.2025
- Lisäksi muutettiin siirtymäsäännöstä
 - Vammaiselle henkilölle on järjestettävä erityistä osallisuuden tukea vähintään 10 tuntia kuukaudessa ennen 1 päivää tammikuuta 2026 ja vähintään 20 tuntia kuukaudessa ennen 1 päivää tammikuuta 2027.

Lausumat

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin vammaispalvelulain soveltamisalan, lain ensisijaisuuden ja lain yksittäisten säännösten tarkkuuden kehittämiseksi siten, että kaikki vammaiset pääsevät tosiasiallisesti heille kuuluviin palveluihin.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa haavoittuvassa asemassa olevien lasten, kuten autismi- ja neurokirjoon kuuluvien lasten, palvelut.
3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto varmistaa hyvinvointialueille riittävät resurssit vammaisten ihmisten tarpeenmukaisten palvelujen turvaamiseksi.

Vammaispalvelujen soveltamisalan tarkentaminen

- Lakiluonnos soveltamisalan tarkentamisesta tuli lausuntopalveluun lausuttavaksi 12.4.2024 - 31.5.2024.
- Lausuntoja annettiin 138 kappaletta
- **HE 122/2024** annettiin 23.9.2024.
 - Esitetään muutoksia:
 - **Uuden vammaispalvelulain 2 §:ään** (soveltamisala), 27 §:ään (kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminta) ja 29 §:ään (liikkumisen tuen toteuttamistavat), 37 § (valvonta) ja 38 § (vammaispalveluista perittävät maksut)
 - SHL:n 4 §:ään (uusi 3 mom.)
 - PeVL 44/2024 vp annettiin 25.10.2024

Vammaispalvelulain soveltamisalan tark.

Lausunnolla ollut versio

- Tässä laissa säädetään erityispalveluiden järjestämisestä niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Tämän lain perusteella järjestetään palveluita vain, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain 4 ja 5 §:ssä.
- Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain, varhaiskasvatuslain, perusopetuslain tai muun lain perusteella.
- Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, tämän lain perusteella järjestetään palveluita vammaiselle henkilölle vain, jos hänelle ei ole järjestettävissä palveluita ensisijaisen lainsäädännön mukaan ja hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve

HE 122/2024 (2 § 1-3 mom.)

- Tätä lakia sovelletaan erityispalveluiden järjestämiseen niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Tämän lain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain 4 ja 5 §:ssä.
- Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain, varhaiskasvatuslain, perusopetuslain tai muun ensisijaisen lain perusteella.
- Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, tämän lain mukaisia palveluja järjestetään vammaiselle henkilölle vain, jos hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve.
- .

PeVL 44/2024 vp

- Perustuslakivaliokunta pitää elämänvaiheisiin kiinnittyviä arviointiperusteita hyväksyttävänä
- Lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentin säännös kuitenkin huomattavan avoin ja tulkinnanvarainen
- Lakiehdotuksen 2 §:n 3 momenttiin sisältyvää epätasällisyyttä ja tarkkarajaisuuden puutetta ei voida vammaispalvelulain perusoikeusliitännäisiä oikeuksia säänneltäessä pitää perustuslain 80 §:n kannalta asianmukaisena.
- Sääntelyn arvioinnissa voidaan tältä osin kiinnittää huomiota samoihin seikkoihin kuin vuoden 2025 alussa voimaan tulevaa vammaispalvelulakia arvioitaessa
- Lakiehdotuksen 2 §:n 3 momenttia tulee vielä täsmentää. Tämä on edellytyksenä ehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.
 - Tällainen täsmentäminen voidaan tehdä esimerkiksi säätämällä laissa nyt vain esityksen perusteluissa kuvatuista elämänvaiheesta tavanomaisen tarpeen arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista ja viittauksin esimerkiksi vammaispalvelulain 1 §:ssä mainittuihin seikkoihin.

Tämänhetkinen tilanne

Sosiaali- ja terveysvaliokunta Maanantai 2.12.2024 klo 8.00

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys [HE 122/2024 vp](#)

Valiokunnan lausunto [PeVL 44/2024 vp](#)

Asiantuntijat:

klo 10.00

professori Janne Salminen

professori Veli-Pekka Viljanen

professori Kaarlo Tuori

Kirjallinen lausunto:

yliopistonlehtori Pauli Rautiainen

Jaana Viemerö
Erityisasiantuntija
Jaana.viemero@hyvil.fi

H Y V I
N V O I N T I
A L U E Y H
T I Ö V
Ä L **HYVIL** F Ä
R D S O M R
Å D E S B O L
A G E T

